

Збірник тез доповідей на науковій конференції (м. Тернопіль, 20 квітня 2012). Т.: Вектор, 2012. С.47-51.

4. Державне управління: підручник / А. Мельник, О. Оболенський, А. Васіна ; за ред. А. Ф. Мельник. К.: Знання, 2009. 582 с.

5. Конституційне право України: підруч. для студ. ВНЗ/За ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. Х.: Право, 2008. 416 с.

6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 09.12.2023 № 3511-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/conv#Text/>

7. Про Кабінет Міністрів України Закон України від 22.02.2024 № 3587-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18/conv#Text>

8. Кравчук В.М. Проблема меж державної влади в умовах формування громадянського суспільства. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 1. С.7-9.

Дмитріє І.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
теорії права та конституціоналізму ЗУНУ*

Кравчук В. М.

ПРИСЯГА ЯК ПРАВОВИЙ РИТУАЛ

Постановка проблеми. У правовій системі присяга виконує важливу функцію гарантування дотримання законів та виконання юридичних зобов'язань. Вона має психологічний вплив на того, хто її дає, підвищуючи його відповідальність та мотивацію до належного виконання своїх обов'язків. Однак присяга є не лише юридичним актом, але вона також має важливе символічне значення. Вона виступає як ритуал, що об'єднує людей та підкреслює важливість права та закону в суспільстві.

Стан наукового дослідження теми. Проблема присяги як правового ритуалу досліджувалася багатьма вченими в різних аспектах. Існують роботи, присвячені історії присяги, її юридичним функціям, психологічному впливу на людину, а також її символічному значенню. Проте залишаються ще недослідженими різні аспекти цієї проблеми. Зокрема, не до кінця вивчено роль присяги в сучасних демократичних суспільствах.

Мета цієї наукової публікації полягає у дослідженні присяги як правового ритуалу з огляду на її історію, юридичні функції, психологічний вплив на людину та символічне значення.

Виклад основного матеріалу. Людина завжди існує і перебуває в системі певної культури, підпорядковується певним схемам діяльності, прийнятим у цій культурі. Соціалізація індивіда та його входження у світ своєї культури, це процес, який передбачає наявність у нього установки на прийняття певної схеми поведінки.

Обряд в загальному виступає як соціальне дійство, це одна з ланок у нерозривному ланцюзі діянь, що вироблені з утилітарною метою. Тобто з

метою його подальшого практичного застосування. Метою обряду в певному розумінні є майбутнє, тому що його ціль - закріплення існуючих соціальних зв'язків, тобто гарантоване відтворення їх у майбутньому.

Якщо ж говорити про ритуал, як такий, то він має як зовнішній вираз, так і свій внутрішній зміст. Зовнішній – це те, що спостерігач, бачить зі сторони, так званий театральний ефект, який він справляє на інших. А от внутрішній – це те, що відчуває сам учасник ритуалу, емоції і переживання, які в нього виникають під час дійства [5, с.136]. Ритуал вкорінює в свідомості людей неформальні норми, а також слугує основою для формування уявлень про вищі цінності, авторитети та, зрештою, про сакральне, як у релігійній, так і в світській сферах. Будь-яка система правових норм ґрунтується на цінностях, інтерпретаціях та розумінні, які формуються та підтримуються певними регулятивними практиками. Ритуалізація, як одна з таких практик, відіграє важливу роль у цьому процесі.

Ритуальні дії допомагають індивіду відчути себе частиною «нормативної спільноти», засвоїти суспільні цінності та правила поведінки. Вони слугують вираженням та утвердженням тих цінностей, які вважаються важливими для суспільства. Оскільки дотримання цих ритуалів зазвичай регулюється соціальними нормами та контролем, можна зробити висновок, що вони відіграють важливу роль у соціалізації індивіда, прищеплюючи йому базові цінності та норми поведінки, що лежать в основі правової системи.

Якщо ж говорити про правовий ритуал – це може видатись не зрозумілим поєднанням. Ритуал, як якесь внутрішнє переконання, яке не має жодного підґрунтя, та право, яке є чітко сформульоване, конкретизоване та санкціоноване. Однак правові ритуали займають важливе місце в сфері юриспруденції, оскільки сухе знання законів, без емоційного та психологічного фактору для правника не мало б жодного значення.

Правовий ритуал – це чітко регламентований державними актами, формалізований та стандартизований процес, наприклад, розгляд справи в суді. В рамках правового ритуалу держава визначає ролі та функції учасників, наділяючи їх відповідними правами та обов'язками [1; 2].

Одним з різновидів правового ритуалу є присяга. Вона має давню історію й використовувалася в різних цивілізаціях світу. Вона згадується в давніх законах та релігійних текстах. З часом форми та процедури присягання змінювалися, але її сутність залишалася незмінною. Це урочиста обіцянка, що має важливе юридичне та символічне значення. Під час присяги людина зазвичай кладе руку на Святе Письмо або інший релігійний символ, що підкреслює духовну відповідальність за свої слова. Вона усвідомлює можливість покарання за неправдиві свідчення, що робить присягу ще більш вагомим інструментом для встановлення істини. Беручи до уваги все вищезазначене, то правовий ритуал, як різновид ритуалу, також виражає свідомість людини, те в що вона вірить.

У сучасній правовій системі присяга використовується в різних процесах, наприклад, при вступі на посаду суддів, прокурорів, поліцейських та інших державних службовців. Особа, яка хоче бути, до прикладу, суддею, повинна мати загострене почуття справедливості та бажання її відновити. Сама присяга звучить так: «Я, ПІП, вступаючи на посаду судді, урочисто присягаю Українському народові об'єктивно, безсторонньо, неупереджено, незалежно,

справедливо та кваліфіковано здійснювати правосуддя від імені України, керуючись принципом верховенства права, підкоряючись лише закону, чесно і сумлінно здійснювати повноваження та виконувати обов'язки судді, дотримуватися етичних принципів і правил поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя» [7]. Тобто своїми словами він підтверджує внутрішнє бачення того, що закон стоїть над власними поглядами на ситуацію, що суддя має бути певним еталоном і прикладом для наслідування. Це все стосується і будь-якої іншої правничої професії, оскільки в суспільстві закріпилось бачення, що юристи – це про справедливість, і оскільки вони вирішують долі інших, вони мають бути зразковими як у своїй професійній діяльності, так і в буденному житті.

Присяга має важливий юридичний ефект. Варто зазначити, що за порушення державним службовцем присяги засади відповідальності закріплені саме у законодавчих актах, покликаних слугувати базою службового законодавства й у численних підзаконних нормативно-правових актах. Тобто, на відміну від будь-якого іншого виду ритуалу, порушення присяги тягне за собою не тільки суспільний осуд чи моральний удар по людині, а й юридичні наслідки [3]. Опираючись на важливість наслідків порушення особою присяги, що передбачає припинення публічно-службових відносин та втрату особою відповідного правового статусу. Цілком логічним є їхнє законодавче закріплення. Так, наприклад, у ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу» закріплено, що за порушення присяги, що є дисциплінарним проступком, особу можуть звільнити з посади державної служби, як наслідок накладення дисциплінарного стягнення, що прописано у ст. 66 цього ж Закону. Також людину можуть позбавити права на зайняття даним видом діяльності чи тимчасово його обмежити. Це робиться з метою ще ефективнішого виконання працівником свого службового обов'язку.

Висновки. Ритуал, будучи стійкою моделлю поведінки в правовій сфері, охоплює широкий спектр суспільних відносин. Він чітко окреслює соціальні ролі, наділяючи учасників відповідними правами та обов'язками. Ритуал сприяє формалізації та підтримці соціальних норм, стаючи, водночас, найважливішим, а часом й єдиним, інструментом для формування уявлень про вищі цінності, авторитети та сакральне в релігійній та світській сферах.

Ритуалізація соціальних норм неминуче впливає на питання моралі, легітимності та справедливості, які виходять за рамки самих норм. Будь-яка регулятивна практика, в даному випадку ритуалізація, формує та підтримує цінності, інтерпретації та розуміння, які лежать в основі кожної системи правових норм.

Список використаних джерел

1. Караман М. В. Ідентифікація права: ритуали в правовій сфері. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 1. С. 13-16. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2019/5.pdf
2. Караман М. В. Ритуали в правовій сфері: загальнотеоретичне та порівняльно-правове дослідження. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021. 208 с.

URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/95340529-5982-441f-a2af-317adae7d5da/content>

3. Кравчук О.Л. Інститут присяги в різних галузях права: порівняльний аналіз. *Часопис Київського університету права*. 2020. №2. С.66-71.

4. Кременова Д. С. Присяга у службовому праві як різновид присяги у праві: поняття та ознаки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2020. № 48. С. 120-124. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc48/29.pdf>

5. Пасько З. Ритуал як культурно-історична практика. *Філософія*. 2012. №3 (117). травень-червень. С. 135-138. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/62469/31-Pasko.pdf?sequence=1>

6. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015, зі змінами внесеними від 27.04.2024 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

7. Про судоустрій і статус суддів: Закону України від 02.06.2016 р. №1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1587>

8. Урочиста церемонія складання присяги суддів. Вища рада правосуддя: веб-сайт. URL: <https://hcj.gov.ua/video/urochysta-ceremoniya-skladannya-prysyagy-suddiv>

Душний Ю.

*студент юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.*

*Науковий керівник: к. ю. н., доц., доцент кафедри
теорії права та конституціоналізму ЗУНУ*

Кравчук В. М.

ФУНКЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Кожна людина, як певна складова соціуму, несе соціальну відповідальність. Соціальна відповідальність полягає в обов'язку особи реалізувати свою життєдіяльність відповідно до вимог соціуму. Юридична відповідальність є різновидом соціальної відповідальності, проте вона є чітко регламентована нормами права. Кожен громадянин, який порушив приписи законодавства, невідворотно несе юридичну відповідальність, тим самим кожен громадянин має бути проінформований про правові заборони, про юридичну відповідальність, про її різновиди, значення, мету, суть тощо.

Стан дослідження. Розкриття деяких аспектів даної теми міститься в роботах таких вчених: Абрамова О. М., Бабін О. В., Бігун О. М. Герасименко О. В., Голованов О. М., Данилюк О. Л., Кравчук М. В., Железняк О. В., Зайцева О. М. та інших.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є висвітлення основних функцій юридичної відповідальності, як правового інституту забезпечення правопорядку та законності в державі.